

БЪЛГАРСКА
НАУКА
НАУЧИ ПОВЕЧЕ

Януари - Февруари 2025

Методи за успешно управление на времето и продуктивността

www.nauka.bg

ISSN: 1314-1031

Съдържание:

3 Методи за успешно управление на времето и продуктивността

29 Какво правят младите хуманитаристи по Фонд „Научни изследвания“

38 Икономическо и културно развитие на Шумен през XV-XVIII век

56 10 научно-фантастични технологии, които вече са реалност

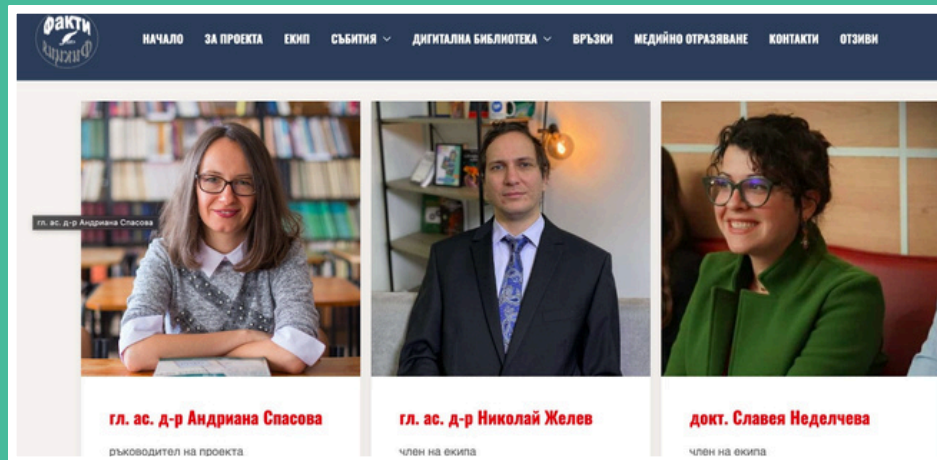
82 Историята зад изобретателя на пастата за зъби „Лакалут“ – българинът
д-р Маргарит Маргаритов

90 Какво знаем и какво не знаем за най-дълбоките части на океаните

104 Пет от най-старите градове в България

115 Седем стъпки за вдъхновяване на децата към науката

Какво правят младите хуманитаристи по Фонд „Научни изследвания“

Екипът на проекта в научно-образователния сайт уебсайт „Фикционално и документално в прозата“ – <https://factfiction.ilit.bas.bg/>.

Резултатите от „Фикционално и документално в българската проза на XIX век. Аналогии с чуждестранната литература“ (2022 – 2024)

Темата на разработения в Института за литература при Българската академия на науките проект е „Фикционално и документално в българската проза на XIX век. Аналогии с чуждестранната литература“, финансиран от **Фонд „Научни изследвания“ към МОН** (№ КП-06-М 70/2 от 13.12.2022). Ръководител на научния колектив е **гл. ас. д-р Андриана Спасова** (ИЛ – БАН), в състава на научния екип е **гл. ас. д-р Николай Желев** (ИЛ – БАН) и **докторант Славя Неделчева** (ИБЦТ – БАН).

Самата тема на проекта предполага широки възможности за разработване на различни компаративистични и рецептивни изследвания относно:

- 1)** възрожденските мемоарно-художествени съчинения;
- 2)** изграждането на литературния вкус и обществено-културните нагласи на тогавашната публика;
- 3)** развитието на литературата ни и неизменните аналогии със западноевропейската и световната литература и
- 4)** трансформиращите процеси и настъпващите новости.

Главните цели на работа на научния екип се състоят в две сфери – научноизследователска и преподавателска. За двете години от 13.12.2022 г. до 12.12.2024 г. колективът отчита реализирането на няколко ключови дейности.

1) На първо място, написани, предадени за печат и публикувани или приети под печат са: **21 авторски статии и студии в индексирани и реферирани български и чуждестранни издания.**

2) На второ място, **24 научни участия** (повечето придружени и с презентации) **в национални и международни научни конференции** – представянията на екипа са както в София, така и в Бургас, Копривщица, Трявна, Шумен, Кошице (Словакия), Одрин (Турция). Ще бъдат посочени три примера от научни участия – на гл. ас. д-р Андриана Спасова в Деветите ежегодни международни българистични четения, на Славей Неделчева на Международния симпозиум по алевизъм и бекташизъм на Балканите и представянето на гл. ас. д-р Николай Желев на Международната конференция в Кошице *Alúzie. Metodologické presahy literárnovedného výskumu.*

Докторант Славей Неделчева на Международния симпозиум по алевизъм и бекташизъм на Балканите (28-29.11.2024).

3) На трето място, тримата млади учени имат 9 изнесени лекции и семинари в страната и чужбина преди студенти и ученици – Национална гимназия за древни езици и култури „Константин-Кирил Философ“, 9. Френска гимназия, 100. ОУ „Найден Геров“, Търновската старопрестолна гимназия „Д-р Петър Аладжов“, Университета в Гент, Неаполския университет, Великотърновския университет, Софийския университет.

Лекция на гл. ас. д-р Андриана Спасова в НГДЕК (21.05.2024)

4) Екипът получава официална покана от Белградския университет да представи проекта и да изнесем отделна лекция пред студенти слависти и българисти, но поради блокада това се отлага за следващия семестър през 2025 г.

Лекция на гл. ас. д-р Николай Желев в СУ „Св. Климент Охридски“ (19.12.2022).

Подобни покани членовете имат и от Благоевградския и Пловдивския университет. Интересът и желанието на колегите специалисти по българска литература е една от най-ценните обратни връзки за научния екип. Ето защо по думите на ръководителя, гл. ас. д-р Андриана Спасова, първостепенна цел е именно осъществените лекционни семинари в някои училища и някои висши учебни заведения.

Лекция на гл. ас. д-р Андриана Спасова в Университета в Гент (22.10.2024).

5) Не на последно място, са реализираните **3 медийни изяви** на екипа в Българско национално радио, програма „Христо Ботев“, предаването Нашият ден с водещ Таня Любенова; в **Българска национална телевизия**, сутрешното предаване 100% будни с водещи Стефан Щерев и Надя Иванова, по страниците на **сп. Българска наука**.

Лекция на гл. ас. д-р Николай Желев в СУ „Св. Климент Охридски“ (19.12.2022).

6) Друга главна цел, която колективът успява да осъществи, е изграденият **научно-образователен уебсайт „Фикционално и документално в прозата“** – <https://factfiction.ilit.bas.bg/>. Сайтът отразява, на първо място, поетапната работа на гл. ас. д-р Андриана Спасова, гл. ас. д-р Николай Желев и докт. Славей Неделчева по проекта. На второ място, уебстраницата е замислена като дискуссионен форум по проблемите, засегнати в младежкия проект. На трето място, въз основа на публикуваните научни разработки са засегнати въпроси, свързани с темата за жанровите модификации и трудно различимите граници на фикционалния и документалния пласт в българските издания. Така очертаната проблематика в допълнение с дигитализираните десетки издания и архивни документи се оказва научно предизвикателство, което не губи своята актуалност.

Дългосрочната цел на младежкия екип е да обогати знанията на широката и специализирана публика, най-вече на ученици, студенти и учени. Дигитализирани са отделни книги с мемоари, спомени, автобиографии, биографии, повести на **Софроний Врачански, Партений Павлович, Илия Блъсков, Любен Каравелов, Рада Киркович, Анастасия Тошева, Йоаким Груев, Григор Пърличев, Атанас Иванов, Йордан Ненов, Димитър Пешев, Михаил Попов** и много други. Уебсайтът е разработван в Института за литература при БАН и е отворен за поетапно добавяне на нови материали по темата на проекта – както на художествени текстове, спомени, документи на автори, творящи през XIX и XX век, така и на научни изследвания на членовете на екипа и на други критици.

От изброените дейности двете най-главни научноизследователски са **проведената конференция „Белетристиката в архивите: подборът на факти и документи в научното**

изследване“ (27.03.2023) и издадения едноименен тематичен сборник към нея (2024).

НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ
БЕЛЕТРИСТИКАТА В АРХИВИТЕ:
подборът на факти и документи в научното
изследване

27.03.2023 г.

Нова конферентна зала
9.00-18.00 ч.

Българско общество за проучване на 18 век
Институт за литература при БАН

ФНИ, № КП-06-М 70 12 от
13.12.2022

Плакат на конференцията „Белетристиката в архивите: подборът на факти и документи в научното изследване“ (27.03.2023)

Сборникът засреща в общ изследователски контекст **достоверната истина и художествената измислица**, повдигайки въпроса за фикционалната рамка, позволяваща достъп до историческото събитие, архива, документа. Самото заглавие на сборника отпраща към подходите на Натали Дейвис (*Белетристиката в архивите*) и на Джорджо Агамбен (*Идеята за проза*), повдига някои от въпросите за **(не)добросъвестната употреба на документалните източници** от XVIII-XX век. По повод сборника в „Литературен вестник“ М. Калинова извежда като ключов проблемът за „подбора“ и съчетаването на историческите значения, за актовете на „селекция и комбинация“, които придружават всяко фабулиране и съставяне на разказ – **бил той на „очевидци“**, **автобиографичен разказ, литература на факта, научно изследване**. Така например често научаваме за исторически лица и събития през мемоарите на възрожденците.

Премиера на сборника „Белетристиката в архивите: подборът на факти и документи в научното изследване“ (С., 2024, 416 с.)

Сборникът се разпространява свободно достъпно, благодарение на Фонд „Научни изследвания“ в нашия сайт, в сайта на ИЦ „Боян Пенев“, в сайта на Института за литература. Изданието „Белетристиката в архивите: подборът на факти и документи в научното изследване“ се радва на силен научен и обществен отзвук. Няколко научни периодичните издания проявяват интерес, прочитат критично сборника и публикуват само за няколко месеца **научни рецензия и отзиви за Белетристиката в архивите**“. Това са:

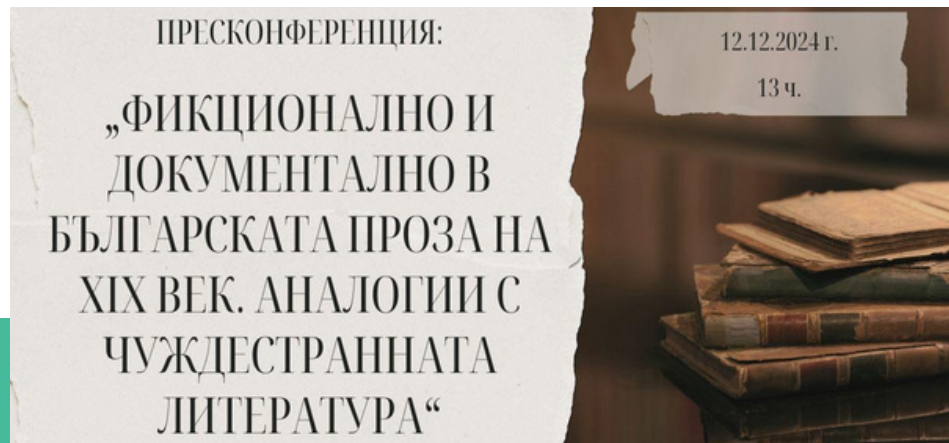
- 1) индексираното в Скопус сп. „Литературна мисъл“ с рецензия на доц. Мария Пилева;
- 2) индексираното в Erich Plus сп. „Филологически форум“ на проф. Н. Чернокожев;
- 3) ежеседмичникът Литературен вестник на доц. М. Калинова;
- 4) реферираното сп. „Дзяло“;
- 5) в. „Аз буки“.

Отделно от тези 5 отзива вече са написани и приети от редакцията материалите на:

- 6) сп. „Български език и литература“ на доц. Бойка Илиева;
- 7) сп. „Българистика“ на ас. Тиха Бончева;
- 8) сп. „Етюдит балканик“ на английски език и
- 9) в престижното сп. „Вопросы литературы“ на руски език на гл. ас. д-р Ребека Джили.

Една от най-големите досега награди за сборника „Белетристиката в архивите: подборът на факти и документи в научното изследване“ и за труда на младежкия екип като съставители и редактори е полученото в края на 2024 г. отличие. От Института за литература при БАН, секция Литература на Българското възраждане, сборникът „Белетристиката в архивите“ е предложен с мотивирана аргументация от доц. д-р Николета Пътова да бъде номиниран за Най-значимо научно-приложно постижение за 2024.

Това отличие е не само за екипа, но и наРР главните редактори на „Дружеството за проучване на XVIII век“ – това са доц. Н. Александрова, доц. Бойка Илиева и гл. ас. А. Алексиева. Те още в самото начало при дискутирането на идеята за тема на конференцията единодушно застават зад проекта „Фикционално и документално в българската проза на XIX век. Аналогии с чуждестранната литература“ като част от научната и организационна дейност. Престижната номинация е и за всичките 18 участници в научния сборник, които дават своя принос чрез своите научни разработки.

Резултатите по работата на екипа, гл. ас. д-р Андриана Спасова, гл. ас. д-р Николай Желев и докт. Славей Неделчева, са насочени главно върху изграждането на нов прочит на изследваните произведения, ново осмисляне на тяхната структура, които биха могли да разширят нашето разбиране за творческия процес на възрожденските автори. Целта е и популяризиране на тяхното творчество, което за съвременното общество остава малко или в повече в забвение или без достатъчно критическо осмисляне. Усилията на екипа по проекта „Фикционално и документално в българската проза на XIX век. Аналогии с чуждестранната литература“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ към МОН, са насочени към разчупване и осъвременяване на едни вече неработещи или донякъде едностранчиви прочити.

Пресконференция на проекта със съдействието на Българска наука (12.12.2024)

“Наука за ученици, учители и родители”

- Седем стъпки за вдъхновяване на децата към науката
- Научни демонстрации и събития в допълнение на образователната програма
- 10 научни експеримента, подходящи за извършване в училище
- Научни изложения и мини панаири
- Научни кино прожекции в училище – Защо са необходими?
- Научните състезания – Път към академични постижения и практически умения
- Научни гост-лектори в класната стая.

ИЗТЕГЛИ БЕЗПЛАТНО ТУК